

УДК 351.773.13

О. В. Алейнікова,

к. е. н., доцент, докторант, Класичний приватний університет

ЦІНОВИЙ ПАРИТЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ АПК

Визначено особливості цінової політики з огляду на питання диспаритету цін на продукцію агропромислового комплексу та спожиті матеріально-технічні ресурси, що є вагомим чинником вимивання фінансових ресурсів з галузі та кризового стану сільськогосподарських товаровиробників.

The features of price policy are certain at consideration of question of prices disparitet on the products of agroindustrial complex and used material and technical resources, that is the ponderable factor of washing of financial resources of industry and crisis of agricultural producers.

Ключові слова: ціновий паритет, державне регулювання, ціноутворення, попит, пропозиція, ринковий механізм, диспаритет цін, еківалентність обміну, цінова політика.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Становлення та розвиток ринкових відносин в АПК України безпосередньо залежить від системи ціноутворення та ролі держави в цьому процесі. Ціна є одним з основних інструментів регулювання економіки та реформування її аграрної сфери. У сільському господарстві її завданнями є дотримання паритету цін, забезпечення відповідного доходу виробникам сільськогосподарської продукції і розв'язання зовнішньоекономічних завдань.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам дослідження дієвості цінового регулювання виробництва та використання ресурсів, реакції товаровиробників на зміни цін приділена увага в працях Ю. Білика, Я. Білоусько, О. Гаркуши, О. Мороза, З. Ніколаєвої, П. Саблука, В. Ситніка, С. Урби, О. Шпичака, Н. Яценко та інших. Такий аналіз доводить неефективність у встановленні регулюючих параметрів відтворення аграрного сектора в період ринкової трансформації. Але питанню застосування цінового паритету, як інструменту державного регулювання та реформування АПК за умов перехідної економіки належної уваги приділено не було.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження тенденцій коливання цін на вітчизняному аграрному ринку в умовах інтеграції економіки України, адже збереження стабільності доходів сільськогосподарських товаровиробників є можливим лише при відстеженні й корекції цінової політики, яка повинна базуватися на науково обґрунтованих цінових рівнях, за яких вільне ціноутворення доповнюється політикою державної підтримки АПК.

РЕЗУЛЬТАТИ

Державне регулювання агропромислового комплексу економіки країни являє собою систему важелів державного впливу на розвиток сільського господарства з метою забезпечення оптимального рівня продовольчої безпеки відповідно до державних пріоритетів. Вона охоплює не тільки механізми, але й інструменти, тобто важелі регулювання, що використовуються як засоби зміни економічного стану об'єкта. Розміри та вибір важелів державного регулювання та реформування АПК залежать від рівня його економічного та соціального розвитку.

Система важелів державного регулювання та реформування агропромислового комплексу включає важелі прямого та непрямого впливу. В умовах трансформації економіки України вагомим значення набуває цінова політика, яка на сучасному етапі розвитку є одним із основних непрямих важелів регулювання агропромислового комплексу.

Сьогодні цінова ситуація на внутрішньому аграрному ринку несприятлива для розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва через високі ціни для споживачів і занадто низькі для товаровиробників. Сучасний їх рівень не забезпечує доступності вироблених продуктів для більшості споживачів, не сприяє розширеному відтворенню виробництва та зміцненню сільськогосподарських підприємств і в результаті не забезпечує відшкодування витрат по переважній більшості продукції.

Відповідно до Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України" (2004 рік) держава здійснює регулювання цін окремих видів сільськогосподарської продукції, встановлюючи, насамперед, мінімальні та максимальні ціни. Зміст державного цінового регулювання полягає у здійсненні Аграрним фондом державних інтервенцій в обсягах, що дозволяють встановити ціну рівноваги.

На сучасному етапі ціноутворення в аграрній економіці здійснюється на засадах поєднання прямого регулювання ринку через державну підтримку та бюджетні дотації законодавчо визначених видів продуктів (зерно, худоба, молоко, цукрові буряки) і комплексу ринкових інструментів. У процесі реалізації цінової політики беруть участь держава та механізми ринкового саморегулювання, тобто взаємодія попиту і пропозиції.

Попит і пропозиція або ступінь їх збалансованості є основними чинниками механізму формування цін на сільськогосподарську продукцію та продукти харчування.

Економічна категорія "попит" визначається потребою (специфічною формою життєво необхідних благ у відповідності з культурним рівнем та особливостями споживача), що підкріплюється купівельною спроможністю споживача. Попит на товар залежить від таких чинників: ціни виробника на товар, доходів споживачів, їх уподобань, інфляційних очікувань, кількості покупців на ринку. Загальний попит на продукцію включає внутрішній попит та обсяги експорту. Внутрішній попит передбачає обсяги, що сумарно дорівнюють продовольчому споживанню продукції, непродовольчому використанню продукції і втратам.

Категорія "пропозиція" розглядається як позиція окремих суб'єктів щодо їх готовності пропонувати на ринку певний обсяг конкретного товару за відповідними цінами в межах якогось відрізка часу. На конкретний період загальний обсяг пропозиції включає обсяги, що сумарно дорівнюють залишкам продукції на початок періоду, загальному валовому виробництву на внутрішньому ринку й обсягам імпорту.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що в умовах ринкової економіки пропозиція товару залежить від рівня ціни на цей товар, технологій та цін на вхідні ресурси (собівартості продукції), цін на товари-замінники, кількості продавців на ринку, заходів

державного регулювання щодо даного ринку (стимулювання виробника, стимулювання експорту, розміру імпорتنних тарифів).

Запровадження в сільському господарстві принципів ринкової економіки вимагає, щоб процеси виробництва та товарообігу перебували під впливом дії ринкових сил, законів попиту і пропозиції та правил конкуренції.

Світова практика свідчить, що в більшості країн з ринковою економікою також застосовуються різні економічні системи захисту та підтримки сільськогосподарського виробництва. Державне втручання в аграрний сектор пояснюється специфікою цієї галузі, яка характеризується досить нестійким ринком, зумовленим сезонністю та кон'юнктурними коливаннями. Це більшою мірою пов'язано з дією природно-кліматичних умов і, як наслідок, нестійкою врожайністю сільськогосподарських культур, циклічністю у тваринництві, а також сезонністю виробництва і закупівель сільськогосподарської продукції. Коливання цін на сільськогосподарському ринку значно впливають на доходи сільського населення. За таких чинників основною умовою розвитку є сприяння економічним методам стабілізації ситуації на ринку шляхом зменшення амплітуди цінових коливань на конкретному продовольчому ринку.

Водночас світовий досвід переконує, що для економіки країни дія ринкового механізму, крім позитивних, може мати і негативні наслідки, зокрема наростання диспропорцій в доходах населення і товаровиробників. Тому в кожній країні форми, методи й інструменти державного впливу відповідають конкретним умовам, стану економіки, пріоритетності розвитку та можливостям бюджетного фінансування.

В Україні протягом останніх років на законодавчому рівні здійснювалися спроби змінити цінову політику країни, запровадити механізм формування еквівалентних умов обміну на ринку результатами праці між сільськогосподарськими товаровиробниками і виробниками засобів виробництва (послуг) виробничо-технічного призначення незалежно від форм власності, а також компенсації втрат сільськогосподарським товаровиробникам через порушення так званого "паритету цін". Ставилися завдання досягти співвідношення цін, як правило, 1990 р., яке давало б змогу працювати прибутково переважній більшості сільськогосподарських підприємств. Механізмом таких пропозицій вбачалося запровадження прямого державного втручання в процеси ціноутворення та кредитування за рахунок бюджетного фінансування.

Розробники аграрної політики в Україні пропонували кілька варіантів досягнення цінового паритету. Перший — субсидування сільськогосподарського товаровиробника через прямі дотації до цін (щорічне передбачення видів та обсягів продукції, виробництво яких забезпечується державною підтримкою, розроблення механізму підтримки цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників, визначення рівнів мінімальних цін (цін підтримки) й еквівалентних цін (цін відтворення). Другий варіант — це встановлення співвідношення цін на основні види сільськогосподарської продукції та матеріально-технічні ресурси, що використовуються в аграрному секторі, яке фактично склалося у 1990 р. У разі певного відхилення цін від зазначеного співвідношення передбачається відповідна компенсація сільськогосподарським товаровиробникам за рахунок бюджету. Пропонується встановлення гарантованих цін, надання дотацій, податкових пільг, пільгове кредитування.

Слід зазначити, що у разі забезпечення цінового паритету такими двома способами АПК України може надовго потрапити у невигідне становище порівняно з іншими галузями. Навіть економічно розвинені країни, які практикували політику цінового паритету для своїх фермерів, доходили висновку, що через великі витрати не можуть запровадити подібні програми на таких рівнях, що надавали б значні переваги виробникам сільськогосподарської продукції.

Третій варіант — адресна допомога категоріям населення з найнижчими доходами. При цьому слід зауважити, що в країнах з розвинутою економікою це стосується незначної частини

населення, тоді як в Україні такою категорією вважатиметься більшість населення і досить складно розробити дієвий механізм такої підтримки [6]. В Україні за нинішньої економічної ситуації це один із найбільш реальних підходів щодо врегулювання стабілізації продовольчого ринку та забезпечення малозахищених верств населення продуктами харчування. За розрахунками, сума коштів для здійснення таких заходів є значно меншою, ніж видатки з державного бюджету на здійснення прямої підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

Збільшувати виробництво можна за умов наявності попиту на цю продукцію, тобто можливості отримати дохід сільськогосподарським товаровиробникам і всім учасникам ринку з її переробки, транспортування та збуту. У разі великої пропозиції на ринку певного продукту ціни на нього будуть зменшуватися. Крім того, система ціноутворення, яка існувала в умовах адміністративно-планової системи управління економікою України, "носила затратний характер і потребувала реформування, оскільки не забезпечувала рівня продуктивності праці розвинутих країн" [8].

З економічної точки зору поняття еквівалентності обміну означає обмін рівної кількості суспільної праці, втіленої у споживчій вартості продуктів, що вироблені в різних галузях. Такі умови можуть досягатися шляхом встановлення цін відповідно до вимог закону вартості. У ринковій економіці під впливом міжгалузевої конкуренції цей процес змінюється на основі розподілу прибутку пропорційно вкладеному капіталу, а основою обміну вже є не вартість товару, а ціна його виробництва, або точніше — вартість, опосередкована ринковою ціною. Якщо ціна виробництва збігається з ринковою ціною, можна вважати, що еквівалентність міжгалузевого обміну є ціною еквівалентністю.

Згідно з теорією, паритет цін як одна із форм еквівалентності міжгалузевого обміну показує співвідношення цін на сільськогосподарську продукцію та продукцію інших суміжних галузей. Стан цінового паритету відбиває співвідношення індексів цін на сільськогосподарську продукцію та продукцію промисловості, що використовується для її виробництва. Показником паритету цін також вважається співвідношення кількості конкретного виду сільськогосподарської продукції, яку необхідно продати для того, щоб придбати одиницю промислового товару.

Враховуючи, що на ринку рівновага може встановлюватися самостійно лише через постійні відхилення, з її метою досягнення необхідно застосовувати такі економічні інструменти державного впливу (якщо це дійсно потрібно), які дозволяли б мінімізувати спотворення. У ситуації, що склалася на продовольчому ринку України, також існує "певна рівновага" у цінових пропорціях на сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічні ресурси, що споживаються при її виробництві, однак вона не може задовольняти його учасників, насамперед виробників сільськогосподарської продукції та продовольства, які в переважній більшості залишаються збитковими.

Основним чинником такого явища є те, що закупівельні ціни на продукцію агропромислового комплексу визначаються під впливом низької платоспроможності населення та різкого зниження цін на зовнішньому ринку на основні види сільськогосподарської продукції, зокрема на зернові (2003 рік є винятком), насіння соняшнику, соняшникову олію, цукор. Харчова промисловість України об'єднує групу спеціалізованих підгалузей з виробництва продовольчих товарів переважно із сировини рослинного походження. Динаміка індексів виробництва продукції харчової промисловості приведена на рис. 1.

У 2009 р. реалізовано харчових продуктів на суму 124,8 млрд грн, що становить 18,7% в загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні проти 14,2% у 2008 р.

У 2009 р. промислове виробництво молочних продуктів, порівняно із відповідним періодом минулого року, скоротилось на 9,2%. У 2009 р., порівняно із попереднім роком спостерігалось зменшення виробництва продукції м'ясної промисловості

на 12,2%. Натомість випуск іншої продукції м'ясоної промисловості був меншим, ніж за аналогічний період 2008 р.

Наміру домогтися "паритету цін" дуже перешкоджає дискримінаційна політика окремих місцевих органів виконавчої влади, які замість того, щоб розвивати конкурентне середовище на ринках і ринковими засобами впливати на зниження цін, навпаки, своїми адміністративними рішеннями стимулюють зворотні процеси. Також поширена практика заборон та обмежень на міжрегіональну реалізацію продукції, запровадження непередбаченого законодавством регулювання цін.

На початковому етапі реформування агропромислового комплексу в більшості випадків, коли йдеться про різке збільшення індексу цін на сільськогосподарську продукцію та продукцію промислового виробництва, що споживається в сільському господарстві, основною причиною називають інфляційні процеси в країні [5]. З одного боку, — це факт. Однак слід взяти до уваги й те, що такий різкий стрибок цін на матеріально-технічні ресурси відбувся передусім внаслідок зміни економічної системи.

Цього треба було очікувати, оскільки у радянський період структура цін передбачала суттєві субсидії, які спрямовувались у сільське господарство, в той час як ціни на матеріально-технічні ресурси були занижені (порівняно із світовими).

Урядом було здійснено ряд заходів, спрямованих на підтримку цін на сільськогосподарську продукцію, а саме: встановлення орієнтовних закупівельних цін на основні види сільськогосподарської продукції; оплати, індексація, компенсація інфляційних втрат; закупівля сільськогосподарської продукції в державні ресурси через механізм бюджетного авансування; запровадження системи державних товарних кредитів за визначеними фіксованими еквівалентами обміну наданих матеріально-технічних ресурсів на сільськогосподарську продукцію; відстрочки, реструктуризація та списання боргів; зменшення податкового тиску та запровадження податкових пільг тощо.

Однак, позитивних результатів від таких заходів не було досягнуто, а навпаки, вони загострили проблему неплатежів, внаслідок чого збільшувалися суми заборгованості сільськогосподарських товаровиробників.

У червні 2010 р. індекс споживчих цін склав 99,6%, з початку року — 103,3% (торік — 108,6%). Ціни на продукти харчування у червні 2010 р. знизилися на 0,9%. Найбільше подешевшали капуста (на 50,7%) та яйця (на 18,6%). Крім того, знизилися в ціні тваринні жири (на 7,8%), сир і м'який сир (на 4,5%), овочі (на 4,4%), молоко (на 3,0%), масло (на 1,9%). Разом з тим, подорожчали морква, картопля та буряк (на 16,6—12,6%), фрукти (на 2,3%), хліб і хлібопродукти (на 0,5%), олія (на 0,3%), м'ясо та м'ясопродукти та цукор (на 0,1%).

У червні 2010 р. індекс цін виробників промислової продукції склав 99,5%, з початку року — 114,3% (торік — 104,2%). На підприємствах з виробництва харчових продуктів ціни знизилися на 0,1%, у т. ч. у виробництві рибних продуктів — на 2,2%, м'яса та м'ясопродуктів — на 1,6%, молочних продуктів та морозива — на 1,4%, цукру — на 0,4%. Разом з цим, відбулося подорожчання продукції у виробництві напоїв — на 1,0%, борошно-круп'яних продуктів — на 0,8%, олій та тваринних жирів — на 0,6%.

Зміна тенденцій росту цін мала різну природу. Темпи зростання цін на спожиті сільським господарством ресурси промислового виробництва та послуги перевищили темпи зростання їх на продукцію аграрної сфери. Було порушено "відносно задовільний" ціновий паритет між галузями АПК в дореформеному 1990 р. Саме у цей період відбулися суттєві зміни цінових пропорцій між цінами на сільськогосподарську продукцію та продукцію промисловості, що споживається в сільському господарстві. На практиці часто такі цінові зміни називають "диспаритетом цін".

За даними ІАЕ УААН, втрати аграрного сектора лише від

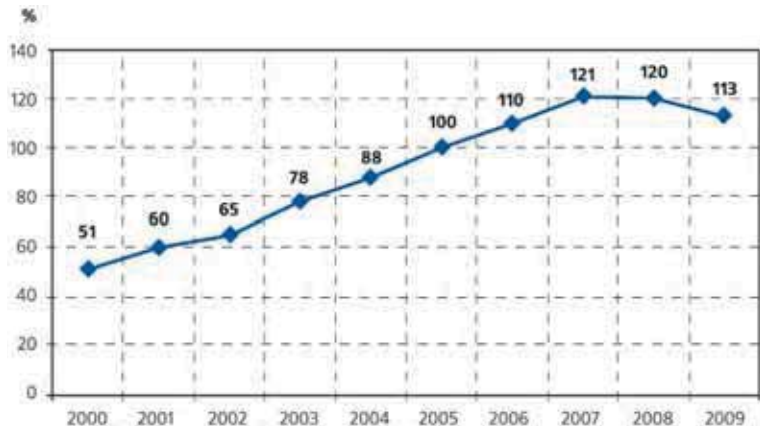

Рис. 1. Динаміка індексів виробництва продукції харчової промисловості (1990 р. = 100 %)

диспаритету цін протягом десятиліття досягли понад 95 млрд грн. Бартерні схеми взаєморозрахунків, борги за отримані ресурси, прогресуючі із середини 90-х років затримки з виплати заробітної плати, зменшення її грошової частки негативно позначились на мотивації селян до праці, погіршився фінансовий та інвестиційний стан галузі [1, с. 119]. Все це призвело до руйнування матеріально-технічного потенціалу галузі. Так, за останніми оцінками [2], його розмір становить лише 100 млрд грн., тоді як потреба — близько 550 млрд грн.

Як засвідчили результати аналізу продажу сільськогосподарської продукції за останні роки, чи не найважливішою проблемою забезпечення прибутковості галузі є поширення позабіржових, а найчастіше — тіншових схем продажу [3, с. 21]. Ключовими проблемами розвитку агропромислового комплексу економіки України є:

- диспаритет цін;
- катастрофічне зростання обсягів імпортованих товарів на продовольчому ринку;
- відсутність необхідного рівня державної підтримки сільському господарству.

Два головні фактори зумовлюють інфляційне зростання собівартості сільськогосподарської продукції. Перший — зростання цін на засоби аграрного виробництва, які у поточному столітті збільшилися втричі, в тому числі ціни на нафтопродукти і аграрну хімію — більш як учетверо. Дія такої тенденції відчувається і у поточному році: в першому півріччі 2009 р. лідерами інфляційних перегонів у сфері промислового виробництва залишаються нафтопродукти (20,4% зростання ціни) і продукти аграрної хімії (23,7%) [8].

З економічної точки зору вибір 1990 р. як базового для визначення паритету цін (встановлення співвідношення між цінами на сільськогосподарську продукцію та цінами на промислову продукцію, що споживається на її виробництво) не має переконливого доказу. Насамперед, слід зазначити, що відбулася зміна економічної системи, для якої було характерне наступне: здійснювалося велике за обсягом дотування сільського господарства; аграрний сектор мав зовсім інший ринок збуту; за техніко-економічними характеристиками вітчизняна сільськогосподарська техніка значно поступалася закордонним аналогам; існував дефіцит продуктів харчування; ціни того періоду не можна вважати ринковими. Водночас слід зауважити, що в умовах планової економіки прибутковість сільськогосподарських підприємств значною мірою підтримувалася штучно, постійним адміністративним підвищенням закупівельних цін, які перевищували високі витрати та спричиняли низьку ефективність використання ресурсів.

Відомо, що закупівельні ціни істотно зросли саме в 1990 р., який часто пропонують взяти як базовий рік для оцінки наступного погіршення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Крім того, дотація сільському господарству надавалася за рахунок енергоносіїв Росії. Фінансово-грошова по-

літика була побудована таким чином, що внутрішні ціни на сільськогосподарську продукцію формувалися і за своєю суттю не відображали реальні співвідношення з точки зору еквівалентності ринкової вартості. Зокрема, в 1990 р. ціна на молоко перевищувала світову у 2,06 рази, на велику рогату худобу — у 2,2, на свиней — у 2,31, на пшеницю — у 2,71, на насіння соняшнику — в 2,84 рази. Якщо визнати за базовий 1990 р., це означає погодитись із співвідношенням цін як таким, що було справедливим. Звичайно, якщо не враховувати ті проблеми, які були притаманні плановій економіці в умовах замкнутої системи державного устрою й основні принципи ціноутворення (пряма та непряма державна підтримка), то можна визнати корисним для сільськогосподарських товаровиробників штучно утворене на той час співвідношення. Ще одна проблема полягає в тому, що великим недоліком регулювальною системою ціноутворення є її затратний характер. Саме адміністративна система ціноутворення не забезпечувала зростання продуктивності праці.

Крім цього, зміна економічних відносин природно передбачає відмову від існуючої за часів соціалізму планово-адміністративної економічної системи, перегляд цілей, завдань і критеріїв аграрної політики. Відповідно в нових економічних умовах не можуть використовуватися без змін економічні схеми й принципи минулого, в тому числі ціноутворення, дотації тощо, які існували за старої системи, тобто до 1990 р. включно [4, с. 53].

З огляду на те, що головними проблемами агропромислового комплексу економіки України є низька ефективність виробництва, невисока платоспроможність населення, нерозвинута ринкова інфраструктура, варто замість спроб встановити так званий паритет цін (по суті, повернути економічні відносини в сільському господарстві в умови планово-адміністративної системи) зосередити увагу на забезпеченні паритетних (рівноправних) відносин виробників сільськогосподарської продукції з її покупцями і постачальниками матеріально-технічних ресурсів (послуг), на стимулюванні сільськогосподарських підприємств запроваджувати новітні технології і підвищувати якість продукції. Особливу увагу слід приділити проблемі гарантування доходів сільськогосподарських виробників різних форм власності та господарювання на рівні держави, що потребує альтернативного вирішення. Від реалізації принципу вільного продажу селянами результатів своєї праці з найбільшою вигодою для себе залежатиме в подальшому вирішення проблеми стабілізації доходів. Реалізувати ці завдання можливо за умови відповідного законодавчого забезпечення. При цьому виникає проблема вибору пріоритетів, які зумовлюються багатьма чинниками — як економічними, так і політичними.

Для забезпечення паритету цін на сільськогосподарську продукцію та на продукцію, що використовується при її виробництві, необхідно, насамперед, зосередитися на причинах проблеми паритету, а не на її проявах.

Таким чином, паритет цін є суто політичною проблемою, яка може бути вигідною насамперед для тих, хто не бажає використовувати дієві інструменти впливу на ринкову ситуацію, а також прагне розподіляти державні ресурси та здійснювати контроль за додержанням "штучного" паритету. Наслідком встановлення паритету цін буде збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. Забезпечення цінових співвідношень, які існували за планово-адміністративної системи (так званого "паритету цін", стимулюватиме існування неефективних господарств і виробництв.

Звичайно, такий захід як підтримка цін потребує великих видатків з державного бюджету і суворого контролю за їх ефективним використанням. Більшість країн з розвинутою економікою вважають його переважно політичним заходом, ніж економічним.

Великі видатки негативно впливатимуть на кінцевого споживача, бо вони будуть змушені платити вищу ціну. Взагалі, регулювання будь-якого продуктового ринку в умовах формування ринкової економіки стає перепорою і, насамперед, для самого ринку цієї продукції [9].

У жодній цивілізованій країні не існує нерегульованого рин-

ку в чистому вигляді. У багатьох економічно міцних країнах відношення обсягу державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників до загальної вартості сільськогосподарської продукції становить: в Японії — 66, Канаді — 45, країнах ЄС — 49, США — 30 відсотків. Крім того, в сучасних умовах товарно-грошові відносини у сфері обміну виробничою діяльністю мають будуватися на основі механізму вільного ціноутворення та розвитку підприємництва за умови економічної самостійності, вільної конкуренції та стимулювання споживчого попиту населення. Також слід забезпечувати рівні права та умови для суб'єктів підприємства, насамперед реалізувати заходи щодо монополізації, захисту економічної конкуренції, сприяння вільному просуванню товарів і ресурсів, забезпечення прозорості ринків.

ВИСНОВКИ

Слід зазначити, що цінова політика має сприяти беззбитковому виробництву сільськогосподарської продукції з відповідним рівнем рентабельності й забезпечувати нормальну діяльність агропромислового комплексу України. У зв'язку з цим як один з непрямих найважливіших важелів державного регулювання та реформування АПК вона повинна спрямовуватися:

— на першому етапі (в умовах обмежених фінансових можливостей держави) — на забезпечення простого відтворення виробництва продукції в основних галузях сільського господарства за допомогою запровадження цін підтримки (заставних цін) на квотовану сільськогосподарську продукцію;

— на другому етапі — на стабілізацію і створення передумов розширеного відтворення продукції в обсягах внутрішніх та експортних потреб на основі дотримання цінового паритету та застосування, за необхідності, еквівалентних цін;

— на третьому етапі — на здійснення поступового переходу від прямого регулювання через механізм еквівалентних цін до розширеного попиту на продовольчі товари шляхом підтримки малазабезпечених верств населення [7, с. 390].

Ціни підтримки визначаються на основі нормативної галузевої собівартості та мінімального прибутку для розширеного відтворення. Підтримка цін і доходів має здійснюватися через систему відшкодування товаровиробникам різниці між ціною підтримки і фактичною середньою ринковою ціною в межах обсягів квотованої продукції.

Література:

1. Білик Ю. Ціноутворення в умовах реформування ринкових відносин в АПК / Ю. Білик. — К.: Урожай, 2002. — 168 с.
2. Гаркуша О.М. Ринку АПК — належне регулювання / О.М. Гаркуша // Економіка АПК. — 2001. — №4. — С. 48—50.
3. Ситник В.П. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази АПК в Україні / В.П. Ситник // Економіка АПК. — 2003. — №2. — С. 19—25.
4. Саблук П.Т. Формування і розвиток наукових основ забезпечення відтворювального процесу в аграрному виробництві / П.Т. Саблук // Економіка АПК. — 2003. — №2. — С. 50—55.
5. Мороз О.О. Інституціональна система аграрної економіки України: монографія / О.О. Мороз. — Вінниця: УНІВЕРСУМ. — Вінниця, 2006. — 438 с.
6. Марченко О. Потрібні фахівці. Ринок праці 2008: аналіз, дослідження, перспективи / О. Марченко (електр. ресурс): <http://www.profosvita.org.ua/uk/requi-red/articles/39.html>
7. Урба С.І. Основні напрямки державної підтримки аграрного сектора економіки України / С.І. Урба // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка (Серія економічна.) — Львів, 2005. — Вип. 35. — С. 389—392.
8. Ціноутворення в процесі реформування агропромислового комплексу України (1990—2000 рр.) / За ред. О.М.Шпицака. — К.: ІАЕ, 2002. — С. 158—159.
9. Яценко Н. Економіка України 1999—2008: втрачене десятиліття / Н. Яценко // Дзеркало тижня. — 2010. — № 51 (779) (електр. ресурс): <http://www.dt.ua/2000/2020/68155/>.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2010 р.